

Rudolf Steiner

OTČENÁŠ

Ezoterické pojednanie

To, čo vám dnes chcem povedať, sa vzťahuje k otázke:

"V akej miere sa nám v náboženských vyznaniach ukazujú, na celkom určitých príkladoch, ich duchovno-vedné, alebo povedzme tajno-vedné základy?"

Dnes by som vám chcel porozprávať iba jeden celkom malý, ale zato veľmi dôležitý výrez z tejto kapitoly o tajno-vedných základoch náboženstiev. Uvidíte, že sa to týka skutočnosti známej všetkým, aj tým najnaivnejším ľuďom našej kultúry, duchovnej skutočnosti, v ktorej sú skryté najhlbšie pravdy a základy tajnej vedy. Je ich potrebné iba hľadať, a uvidíme, aké múdre a tajomné sú súvislosti v duchovnom živote ľudstva.

To, z čoho chceme vychádzať, je Kristova modlitba. Všetci poznáte to, čo sa dnes nazýva kresťanskou modlitbou. Aj tu sme už častejšie o tom hovorili, a niektorí z teozofov*) sa isto pýtajú: Aký vzťah má táto kresťanská modlitba k teozofickému videniu sveta?

Týmto videním sveta sa členovia teozofického hnutia v posledných rokoch dopyčovali okrem iného aj o meditácii. O zvláštnej forme, povedzme, pozdvihnutia ľudstva, ľudskej duše, k božsko-duchovným mocnostiam sveta. O takej forme, v ktorej možno prežiť v sebe duchovný obsah - buď niečo z toho, čo je nám dané veľkými vedúcimi duchmi ľudstva, alebo duchovný obsah veľkých kultúr. O meditácii, do ktorej sa človek zahĺbi a ktorá mu dá prostriedok, aby na krátky čas splynul vo svojej duši s božsko-duchovným prúdením vo svete.

Kto medituje - hoci i tým najjednoduchším spôsobom - nejakou formou meditácie, ktorá pochádza od duchovných vodcov ľudstva, kto medituje a necháva si teda súčasne v duchu nejakú z formúl, nejaký významný modlitebný obsah - vy viete, že to nemôže byť každý modlitebný obsah, ale iba taký, ktorý je daný majstrami múdrosti a súzvuku pocitov (Meistern der Weisheit und des Zusammenklangs der Empfindungen)-, kto medituje a necháva žiť tieto formuly vo svojom srdci, ten sa preniká vyššou silou; a sám žije v nej. Najskôr sa v ňom vytvára sila k oživeniu, zosilneniu, pozdvihnutiu jeho zvyčajných duchovných schopností. A ak mal dostatok trpezlivosti a vytrvalosti a táto sila spôsobila aj jeho morálne a intelektuálne zosilnenie, potom prichádza k cieľu. Potom sa v ňom môžu takýmto meditačným obsahom prebudiť hlbšie sily, ktoré driemu v každej ľudskej duši. Takýmto meditovaním sa dajú dosiahnuť všetky možné stupne, od jednoduchého morálneho spevnenia a zosilnenia až k najvyšším oblastiam jasnovidných schopností. Pre väčšinu ľudí je dosiahnutie vyšších stupňov jasnovidných schopností iba otázkou času, trpezlivosti a energie. Meditácia je známa viac ako východný spôsob pozdvihovania sa k svojmu Bohu, vzhliadania k nemu. V západných krajinách, menovite vo vnútri kresťanského spoločenstva, je na jej mieste modlitba, - tá modlitba, ktorou sa ku svojmu Bohu pozdvihuje Kristus, ktorou sa Kristus pokúša svojím spôsobom získať vstup do vyšších svetov.

Teraz si musíme predovšetkým ujasniť, že niečo také, čo často považujeme za modlitbu dnes, by vôbec nemohlo byť modlitbou v starokresťanskom zmysle a už vôbec nie v zmysle pôvodcu kresťanského náboženstva, samotného Krista Ježiša. V skutočnom kresťanskom zmysle nikdy nie je modlitbou to, keď niekto požaduje od svojho boha niečo, čo má uspokojiť jeho vlastné osobné a egoistické prania. Keď si hocikto prosí alebo žiada splnenie osobných prání, tak si veľmi skoro prestane všímať univerzálnosť a rozsiahlosť toho, za čo sa modlí. Predpokladá, že božstvo uspokojí práve jeho prania. Jeden roľník, ktorý pestuje nejaké ovocie, potrebuje napríklad dážď, iný ale, vedľa neho, potrebuje napríklad slnečno. Jeden sa modlí za dážď, ten druhý za slnečné počasie; čo tu má urobiť božský svetový poriadok a starostlivosť? Keď dve vojská stoja oproti sebe a každé z nich sa modlí za svoje víťazstvo a každé z nich vidí svoje víťazstvo ako jedine správne, vtedy vôbec nemyslia na to, čo má robiť božský svetový poriadok a starostlivosť. Tu presne vidieť, ako málo z univerzálnosti a všeobecnej ľudskosti má v sebe modlitba, ktorá pramení z takého osobného prania. Vidieť, že samo vyhovenie zo strany boha môže zodpovedať iba jednej skupine prosebníkov.

Keď sa človek modlí týmto spôsobom, nevšima si práve tú modlitbu, ktorou Kristus Ježiš uviedol základnú náladu, ktorá má prevládať v každej modlitbe. Tú modlitbu, ktorá znie: "Otče, vezmi tento kalich odo mňa, avšak nie moja vôľa, ale Tvoja nech sa stane". Toto je základná kresťanská nálada modlitby. Nech sa prosí či žiada o hocičo, ak sa chce človek modliť kresťansky, musí táto základná nálada žiť v duši modliaceho sa ako jasný medzitón. Potom sa modlitebná formula stane ľuďom prostriedkom na pozdvihnutie sa do vyšších duchovných oblastí, aby mohli v sebe cítiť boha. Potom ale táto modlitebná formula aj vylučuje každé jedno egoistické pranie a vôľový impulz v zmysle slov: Nie moja vôľa, ale Tvoja nech sa stane. Táto formula poskytne otváranie sa, pohrúženie sa do tohto božského sveta. Ak sa dosiahne táto citová nálada ako skutočná nálada modlitby, potom je to kresťanská modlitba, presne taká istá ako meditácia - iba viac pocitovo zafarbená. A nič iné ani nebolo východiskom tejto kresťanskej modlitby, než práve meditácia. Meditácia je iba viac myšlienková a snažíme sa ňou, cez myšlienky veľkých vodcov ľudstva, dosiahnuť súzvuk s božskými prúdmi, ktoré prechádzajú svetom. V modlitbe sa to isté dosahuje viac pocitovým spôsobom.

Tak teda vidíme, že v modlitbe i v meditácii sa snažíme o to, čo sa môže nazvať zjednotením duše s božskými prúdmi, ktoré prechádzajú svetom. Takým zjednotením, ktoré je na najvyššom stupni takzvaného Unio mystica, mystického zjednotenia s božstvom. Z toho pochádza modlitba, z toho pochádza i meditácia.

Človek by sa nikdy nemohol spojiť so svojim bohom, nikdy by nemohol dôjsť k zviazaniu sa s vyššími duchovnými bytosťami, keby on sám nebol vyliatím týchto božsko-duchovných bytostí. Človek je, ako všetci vieme, dvojakej prirodzenosti. Jednu z nich tvoria tie štyri časti ľudskej bytosti, ktoré sme tu už často uvádzali: Fyzické telo, éterické alebo životné telo, astrálne telo a ja. Druhou sú potom vo vnútri ja vlohy pre budúcnosť: Manas, Budhi, Atma, alebo duchovné ja, životný duch a duchovný človek.

Ak chceme správne spoznať previazanie týchto dvoch bytostí, musíme sa trochu vrátiť v myšlienkach do čias vzniku človeka. Z predchádzajúcich prednášok všetci viete, že dnešný človek predstavuje súzvuk dvoch bytostí : troch vláh pre budúcnosť:

Manas, Budhi, Atma - vyšších troch článkov, a nižších štyroch článkov: fyzického tela, éterického tela, astrálneho tela a ja. Viete, že sa takýto utvoril vo veľmi vzdialenej minulosti, ktorú nazývame zemskou dobou lemurskou.

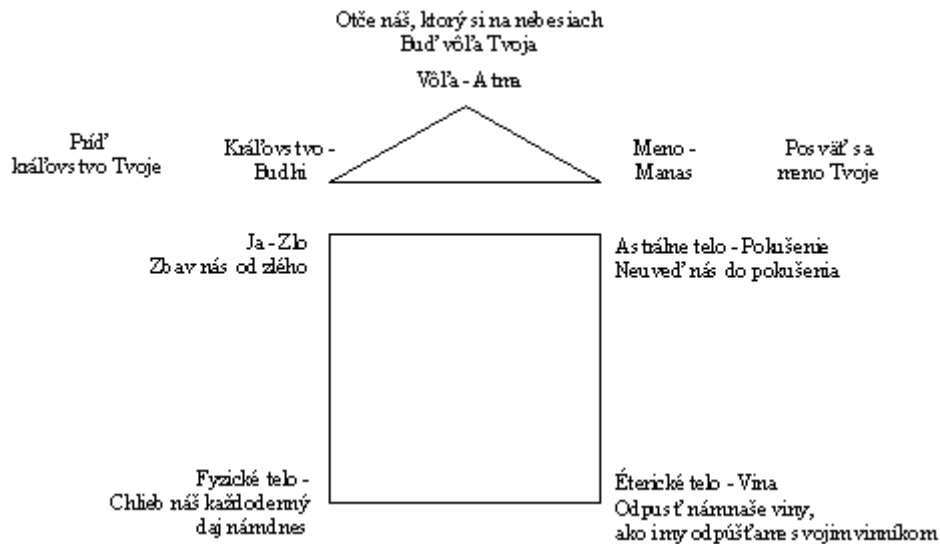
Keď spätne prechádzame našou dnešnou rasou ku grécko-latinskej, ku egyptsko-asýrsko-chaldejskej až k perzskej a indickej rase, a stále ďalej a ďalej naspäť, potom postupne prídeme k tej veľkej atlantskej potope, ktorá je naznačená v povestiach všetkých národov o potope sveta. A potom prídeme ku predkom, ktorí obývali územie, ktoré ležalo medzi Európou a Amerikou a ktoré nazývame Atlantídou. A ak ideme ešte ďalej naspäť, prichádzame k predkom, ktorí žili v prastarých časoch na území, ktoré vtedy ležalo medzi Austráliou a Indiou. Uprostred tejto epochy sa po prvý krát zjednotilo to, čo nazývame vyššou trojnosťou človeka (duchovné ja, životný duch a duchovný človek) s tým, čo nazývame štyrmi nižšími článkami ľudskej prirodzenosti (fyzickým telom, éterickým telom, astrálnym; telom a ja).

Túto vec si správne predstavíme, ak budeme uvažovať takto: Vtedy, v lemurskej epoche, ešte nebol najvyššou bytosťou na tejto zemi fyzický človek v našom zmysle. Existoval iba druh najvyšších zvieracích schránok nášho dnešného človeka, bytosť alebo určitý počet bytostí, ktoré vtedy pozostávali len zo štyroch článkov ľudskej prirodzenosti. Vyššia ľudská bytosť, to, čo je večné v ľudskej prirodzenosti, čo sa bude v budúcnosti ďalej a ďalej rozvíjať vlohami Manas, Budhi a Atma - to spočívalo až dosiaľ v lone božstva.

Skúsme si predstaviť, aj keď akosi triviálnejšie, ale predsa názorne, ako k tomu v tom čase došlo. Predstavte si, že všetci ľudia, ktorí dnes žijú v celom ľudstve, si až do tohto momentu vybudovali také telá, ktoré im umožnili prijať ľudskú dušu, podobne ako špongia umožňuje prijať do seba vodu.

Predstavte si nádobu s vodou. V tejto vode nemôžete nijako rozoznať, kde jedna kvapka končí a druhá začína. Predstavte si teraz ale určitý počet malých hubiek, namočených do tejto vody tak, že každá z nich nasaje do seba jej časť. To, čo bolo predtým v nádobe ako jednotná vodná masa, je teraz podelené do mnohých hubiek. Tak to bolo vtedy s ľudskými dušami, ak smieme použiť toto triviálne prirovnanie. Tie predtým spočívali nesamostatne v lone božských praducho, bez individuality. Potom ale boli nasaté ľudskými telami a tým individualizované tak, ako voda hubkami.

To, čo bolo vtedy nasaté jednotlivými telami, štyrmi nižšími článkami, kráčalo ďalej, stále viac sa rozvíjajúc, až do našich čias. Postupuje to stále ďalej do budúcnosti a bude sa stále ďalej a ďalej rozvíjať. V takzvanej duchovnej alebo tajnej vede to bolo vždy nazývané vyššou trojnosťou. Za schému tohto človeka, ktorý vznikol uprostred lemurskej rasy, boli zvolené, menovite v pytagorejskej škole, trojuholník a štvorec. Pre zloženého človeka teda dostávame nasledovnú schému:

Ako si ale môžete ľahko predstaviť, môžeme sa teraz tým vyšším, tým večným, čo prechádza všetkými inkarnáciami, zaoberať z dvoch hľadísk. Jednak ako pradávnou súčasťou ľudstva, ale jednak aj ako časťou božských bytostí. Tieto vtedy rozdali akoby kus alebo kvapku svojho vlastného obsahu a táto je teraz vsiaknutá vo štvorčlennej ľudskej nádobe. Takže to, čo dnes spočíva v nás ľuďoch, je v samostatnosti individualizovaná kvapka božstva. Tak vidíte, že sa vyššími, večnými článkami ľudskej prirodzenosti nemôžete zaoberať jednoducho len ako s tromi najvyššími princípmi ľudskej prirodzenosti, ale aj ako s tromi princípmi samotného božstva. Vec sa má teda tak, že tri najvyššie články ľudskej prirodzenosti sú súčasne tromi nižšími článkami božstva, ktoré je najbližšie človeku. Skúsme si vymenovať princípy, ktoré vtedy poskytli človeku kvapky duší. Pri človeku začíname fyzickým telom a pokračujeme éterickým, astrálnym telom a ja a vystupujeme až k článkom od manas po atma. Pri týchto božských bytostiach musíme začať s manas, pokračovať budhi a atma a vystupovať k princípom, ktoré ležia ešte nad atma a o ktorých si dnešný človek môže utvárať predstavu až keď sa stane žiakom zasvätencov. Tak sme si ukázali, ako sa môžeme na tie princípy, ktoré človek v sebe zahŕňa ako vlastný obsah, pozeráť aj ako na tri božské princípy.

Uchopme ich teda teraz ešte raz, už nie ako ľudské, ale ako božské princípy a popíšme ich podľa ich prirodzenosti. Najvyšší princíp, ktorý je v človeku, atma, sa vybuduje na konci jeho pozemského alebo povedzme jeho terajšieho planetárneho vývoja. V zmysle duchovnej- alebo tajnej vedy ho môžeme charakterizovať tak, že jeho prapodstatu prirovnáme k niečomu, čo dnešný človek pozná iba náznakom. K tomu, čo má človek v sebe ako vôľu. Vôľová prirodzenosť, druh vôle - to je základný charakter tohoto najvyššieho princípu v človeku. Táto vôľa, ktorá je dnes vo vnútornej bytosti človeka vybudovaná najslabšie, sa stane v budúcnosti, keď bude človek stúpať stále vyššie a vyššie, jeho najvýznačnejším princípom.

Dnes je človek v podstate poznávajúcou bytosťou a jeho vôľa je vlastne ešte z najrôznejších stránok obmedzená. Svet okolo seba v jeho univerzálnosti do istej miery popísať dokáže. Ale uvážte, ako málo z toho, čo vie popísať, je človek schopný dosiahnuť chcením. Akú malú vládu má nad tým, čo môže spoznať. Ale to, čo dnes

ešte nemá, mu prinesie budúcnosť. Jeho vôľa bude mocnieť a mocnieť, až kým nedosiahne svoj veľký cieľ, ktorý sa v duchovnej vede nazýva veľká obeť. Táto spočíva v takej sile vôle, kedy bytosť, ktorá to chce, je v stave úplne sa odovzdať. Nie odovzdať iba časť, ako to dokáže človek svojim slabým ovládaním pocitov a vôle, ale vydať celé svoje bytie, byť bytosťou, schopnou vyliť sa až do vnútornej substancie.

O tejto veľkej obeti, najvyššom výraze vôle v božskej prirodzenosti, dostanete predstavu nasledovne: Predstavte si, že by ste stáli pred zrkadlom a v ňom sa vám ukazuje váš obraz. Tento obraz je ilúzia, ktorá je s vami úplne zhodná. Ďalej si predstavte, že by ste zomreli takým spôsobom, že by ste obetovali vaše vlastné bytie, vaše city, myšlienky, vašu bytosť tomu, aby ste tento obraz oživil, aby ste z tohoto obrazu vytvorili to, čo ste vy sami. Obetovať seba samého a svoj život odovzdať obrazu, to je to, čo duchovná veda vždy nazývala emanáciou, vytečením. Keby ste toto dokázali vykonať, potom by ste videli, že už tu viac nie ste, - pretože všetko ste odovzdali na prebudenie života a vedomia v obraze.

Keď sa vôľa dostane na taký stupeň, že je v stave dokončiť to, čo sa nazýva veľkou obeťou, potom tvorí, vytvára veľký alebo malý vesmír. Tento vesmír je jej zrkadlovým obrazom, ktorý dostáva svoju úlohu bytosťou samotného stvoriteľa. Tým sme charakterizovali, čím je v božskej bytosti stvoriteľská vôľa. - Týmto prirovnaním je už dané aj to, čo máme charakterizovať v božstve ako druhý princíp, tak, ako vprúdil do ľudstva: Je ním samotný zrkadlový obraz.

Premiestnite sa živo do takej bytosti, ktorá, tvoriac svety, je stredom vesmíru. Keď si v tomto priestore predstavíte jeden bod obklopený namiesto stien, ktorých my tu máme šesť, dovnútra zrkadliacou dutou guľou, potom sa budete vidieť ako stredobod zrkadlený na všetky strany. Tak máte obraz božstva ako stredobod vôle, ktorá sa zrkadlí na všetky strany a toto zrkadlo je obrazom samotného božstva a zároveň vesmírom. Čo je potom vesmír? Nie je ničím iným, než zrkadlom bytosti božstva.

Ale že tento vesmír žije a tká, to vyplýva z toho, že božstvo emanuje keď prináša veľkú obeť, keď zrkadlí svoj vesmír - tak, ako sme sa tým pred chvíľou zaoberali na príklade oživenia zrkadlového obrazu.

Celý vesmír je oživený univerzálnou vôľou, ktorá sa prejavuje v nekonečnej rôznorodosti. Tento proces nekonečného rozčleňovania, nekonečného rozmnožovania, toto opakovanie božstva sa nazýva v každej tajnej- alebo duchovnej vede, v protiklade k vôli, ríšou - kráľovstvom . Vôľa je teda stredobodom - zrkadlo vôle je kráľovstvom - takže môžete prirovnať vôľu k atma, duchovnému človeku a kráľovstvo alebo zrkadlový obraz vôle k budhi čiže životnému duchu. Toto kráľovstvo je také, že v nekonečnej rozmanitosti reprodukuje bytosť božstva. Ak sa pozeráte na tú časť tohto kráľovstva, ktorá je našim kráľovstvom, našou rozmanitosťou, našim vesmírom, tak sa pozeráte na jeho viditeľnú časť, v mineráloch, rastlinách, zvieratách a ľuďoch. V každej jednej z týchto bytostí sa toto kráľovstvo - ríša prejavuje, a tušíme to dnes ešte vo výrazoch našej reči, ako sa do istej miery veľké oblasti nášho vesmíru nazývajú ríšami, teda minerálnou ríšou, rastlinnou ríšou či zvieracou ríšou. Ale i keď sa zaoberáme jednotlivosťami, tak každá jednotlivosť má božskú prirodzenosť. Vo všetkých sa príroda zrkadlí práve tak, ako sa stredisko zrkadlí v dutej guľi. Ale potom ten, čo sa na svet pozerá v zmysle tajného bádania, vidí v

každom mineráli, v každej rastline, v každom zvierati a v každom človeku zrkadleného boha, výraz a otláčok božskosti. Božstvo sa v kráľovstve ukazuje v donekonečna odstupňovaných bytostiach a v nekonečnej rozmanitosti. A jednotlivé bytosti v zmysle tajnej vedy - keď stojíme na tomto vysokom stupni, že sa nimi môžeme zaoberať ako s vyliatím sa božskosti - rozlišujeme tým, že im dávame ich mená. Meno je to, čo si človek potom predstavuje ako jednotlivú bytosť, to, čím sa rozlišujú jednotlivé ohnivé tejto veľkej rozmanitosti. Je to tretí z troch najvyšších princípov, ktoré sem vtekli z božskosti a zodpovedá manas čiže duchovnému ja.

Tajná veda rozličných náboženstiev teda učila, naivne učila, že to, čo vyteklo z božstva, vteklo vo vás a stalo sa vo vás večným obrazom. Ak sa chcete vyznať v tom, k čomu sa máte na koniec pozdvihnúť, tu zistíte, že to má vôľovú prirodzenosť.

Ak sa chcete pozdvihnúť k tomu, čo je nositeľom tejto vôle, tohoto atma - k budhi - tak to v božskosti predstavuje kráľovstvo.

A ak sa chcete pozdvihnúť k tomu, čo spoznávate na menách, popisoch alebo myšlienkach vecí - to sa v božskosti znázorňuje ako meno.

To, čo sme tu teraz prebrali, je starobylá náuka, ktorá hovorí, že z mena, kráľovstva a vôle pozostáva ten článok božstva, ktorý je vtečený v ľudskej prirodzenosti ako jej večná časť. Tým sme to, čo sa nazýva vyššou trojnou človeka spoznali ako časť božskosti. -

Aby sme ucelili naše pojednanie, venujme teraz ešte pozornosť nižším štyrom článkom pominuteľného človeka. O troch vyšších článkoch vieme, že sa nimi môžeme zaoberať z iného uhla pohľadu, a to ako článkami božstva. Štyrmi nižšími článkami ľudskej bytosti sa môžeme zaoberať podobne - ako článkami človeka a aj ako článkami pominuteľného sveta.

Vezmime si fyzické telo. Je zložené z tých istých látok a tých istých síl, ako dookola zdanlivo neživý svet. Toto fyzické telo by nemohlo vzniknúť, keby doň neboli ustavične vlievané látky a sily z fyzického sveta, ktorý ho obklopuje, ktoré ho znovu a znovu odznova budujú. Fyzické telo je vlastne pre všetko, čo v ňom máme, prestupnou stanicou. Látky prichádzajú a odchádzajú, a vonkajší vesmír ich vlastne vytvára práve také, aké sú dočasne v nás. Už častejšie sme tu spomínali, že v priebehu siedmich rokov sa obnoví všetka hmota, ktorú obsahuje ľudské telo. V žiadnom z vás nie sú látky, ktoré v ňom boli pred desiatimi rokmi. Hmotu svojho fyzického tela človek stále znovu obnovuje. To, čo bolo v nás vtedy, je dnes niekde celkom inde, rozptýlené niekde v prírode, a do nás vstúpilo iné. Život nášho tela vyžaduje ustavičné vstupovanie a odchádzanie látok.

Tak, ako sme sa zaoberali tromi vyššími článkami ľudskej prirodzenosti ako časťami božstva, tak sa môžeme dívať na štyri články nižšej ľudskej prirodzenosti ako na časti božskej prírody.

Fyzické telo by sme mohli brať ako časť hmotnej časti našej planéty. Jeho substancia je prevzatá z našej hmotnej planéty a znovu sa do nej vracia. Rovnako, keď si vezmeme éterické telo, tak sa naň musíme dívať, ako na článok toho, čo nás tu obklopuje. Práve tak aj na astrálne telo.

Pozrime sa teraz na životné alebo éterické telo v súvislosti s astrálnym telom. Viete, že astrálne telo je nositeľom všetkého, čo žije v človeku ako pudy, žiadosti a vášne, všetkého, čo sa vzdúva a odplýva v ľudskej duši ako radosť a žiaľ, rozkoš a bolesť. Na druhej strane životné či éterické telo udržuje, stvára a je nositeľom takých duševných vlastností, ktoré sú trvalejšie, ktoré pretrvávajú dlhšie.

Už častejšie som pred vami prirovnal rozvoj životného - éterického tela a astrálneho tela k hodinovej a minútovej ručičke hodín. Upozorňoval som, že keď si spomeniete na to, čo ste vedeli a prežili ako osemročné dieťa a na to, čo ste, viete a prežívate teraz, spozorujete veľký rozdiel. Veľmi veľa ste sa naučili, mnohé predstavy prijali. Od toho, čo ste robili vtedy, prešlo popri vašej duši mnohé v zážitkoch radosti a žiaľu; a nielen že prešlo iba popri, ale prešlo priamo skrz. Ale porovnajte to teraz s tým, akými sú váš temperament, váš charakter, vaše trvalé sklony. Prídete k tomu, že keď ste boli v ôsmich rokoch zlostné dieťa, pravdepodobne ste takí ešte aj teraz. Väčšina ľudí si zachováva po celý život to, čo leží v ich bytosti ako základ. Už častejšie tu bolo zdôraznené, že tajné školenie nespočíva v teoretickej výučbe, ale v tom, že sa evolúcia nasmeruje na inak tak nepohyblivé útvary éterického tela. Mnoho už urobil žiak, ak zmenil jednu z týchto vlastností svojho temperamentu, svojich sklonov a tým posunul hodinovú ručičku trochu rýchlejšie dopredu, než by to bolo inak.

Všetko to, čo sa tak dlho vyvíja - trvalé sklony, trvalé vlastnosti temperamentu, trvalé zvyky - sú ukotvené v éterickom- alebo životnom tele a všetko to, čoho rýchle zmeny možno prirovnať k minútovej ručičke hodín, je ukotvené v tele astrálnom.

Použite toto teraz na ľudské okolie, na náš život vo vonkajšom svete. Vidíte, že tým, čo sú vaše zvyky, temperamenty, trvalé sklony, súvisíte s vašou dobou, vašim národom, vašou rodinou. Také vlastnosti, ktoré má v sebe človek ako trvalé, stále, sa dajú nájsť nielen v ňom, ale aj vo všetkých, ku ktorým nejakým spôsobom prináleží, teda v jeho rodine, jeho národe atď. Príslušníkov určitého národa spoznáme vďaka spoločným zvyklostiam a temperamentu. Ak má človek podstúpiť svoj vyšší duchovný vývoj, musí zmeniť tento základ ľudských sklonov a zvykov, ktorý vytvára jeho vyššiu bytosť. O takom človeku sa potom hovorí, že sa stal človekom bez vlasti, pretože musí zmeniť éterické telo, ktorým je inak zviazaný s národom.

Ak sa teda zaoberáme spolužitím so spoločenstvom, do ktorého sme sa narodili, potom nachádzame vlastnosti, ktorými prináležíme k rodine, národu, ktorými cítime niečo príbuzné s príslušníkmi tohto národa, ale podobne aj vlastnosti, ktoré žijú v našej dobe. Predstavte si, ako málo by ste mohli chápať, keby pred vás dnes predstúpil príslušník starého gréckeho národa. Jeho éterické telo je už príliš odlišné od éterického tela súčasného človeka. Iného človeka chápeme práve spoločnými vlastnosťami v éterickom tele.

Avšak to, čím sa ľudia pozdvihujú nad to, čo im je spoločné, to, čím sú jedineční v rodine, v národe, čím sú jednotlivými bytosťami sami pre seba a nie iba púhymi Francúzmi, púhymi Nemcami, púhymi príslušníkmi rodiny, ale zvláštnymi článkami národa, rodiny atď., to, čo môže vyrásť nad púhy súčet znakov rodu, to je ukotvené v astrálnom tele. Toho nositeľom je telo astrálne. Astrálne telo teda obsahuje viac to individuálne, osobné.

Keď sa teda človek dopustí chyby svojim éterickým- alebo životným telom, stáva sa hriešnikom viac v kruhu svojich blízkych, zanedbáva väčšími sociálne povinnosti, ktoré pôsobia od človeka ku človeku a umožňujú ľudský spoločenský život. Na druhej strane hriechy, ktoré sú viac individuálne, ktorými človek chybuje iba ako zvláštna osobnosť - to sú poklesky spôsobené vlastnosťami astrálneho tela.

Všade v tajnej vede sa niečo také, čo je chybou voči spoločenstvu, čo prúdi z chybného éterického tela, označuje ako vina. Bežné, triviálne slovo "povinnosti" (nem. Schulden) má celkom podobný pôvod, ako morálne slovo "vina" (nem. Schuld), ktoré označuje to, čím sa človek stáva morálne povinným, dlžným voči iným.

Vina je niečo, čo je odvodené z chybných vlastností éterického tela. To, čo utkvieva ako chybná vlastnosť astrálneho tela, to sa nazýva pokušením. Pokušenie je to, čím jednotlivец preberá na seba osobný hriech.

Teraz zostáva ešte pochybenie ja, vlastnej osobnosti. Toto pochybenie ja, také, ktorým môže ja obzvlášť klesnúť, je naznačené v príbehu o raji. Vtedy, keď ľudská duša vystupuje z lona božstva a po prvý krát je vtiahnutá do hmotného tela, teda keď je zachytená hmotným telom, podobne, ako kvapky vody hubkami, vtedy sa vyššia duša stala jastvom (nem. Ichheit).

Táto vyššia duša, toto jastvo sa môže dopustiť chyby v ja. Človek môže padnúť nielen chybnými vlastnosťami éterického a astrálneho tela. Naopak, základnú možnosť ku zhrešeniu spôsobuje hlavne to, že človek prichádza k samostatnosti. Človek pravdaže musel, aby postupne vedome vystúpil ku slobode a samostatnosti, prejsť sebeckom a egoizmom. Zostúpil ako duša, ktorá bola článkom božstva, ktorá nemohla podľahnúť egoizmu. V organizme sa orgán nikdy nevytvára tak, že by mal samostatnosť. Keby si napríklad toto namýšľal prst, tak by sa oddelil a uschol.

Táto samostatnosť, ku ktorej sa musí človek vyvinúť, a ktorá dosiahne svoj plný význam až potom, keď jej základnou vlastnosťou bude nesebeckosť, by nikdy nemohla vzniknúť, keby nevychádzala zo sebeckva.

Sebeckvo bolo vtiahnuté do ľudského tela a tým sa stal človek sebeckou, egoistickou bytosťou. Tak vidíme, ako ja nasleduje všetky pudy a sklony tela. Človek požíra svojich blízkych, nasleduje všetky možné pudy a žiadosti, je úplne vpletený do pozemskej nádoby, tak ako kvapky vody v hubke.

To, ako mohol zhrešiť človek tým, že sa stal takou bytosťou ja, naozaj samostatnou bytosťou, je naznačené v príbehu o raji. Zatiaľ čo prv čerpal zo všeobecnosti, ako kvapka, ktorá je ešte vo vode, ktorá čerpá svoju silu zo spoločnej vodnej masy, tak teraz má všetky hybné sily v sebe samom. Toto sa naznačuje zahryznutím do jablka v príbehu o raji. A nie náhodou - pretože všetky skutočné významy slov, pokiaľ prináležia tajnej vede, majú hlbšiu vnútornú súvislosť -, nie náhodou latinské malum značí "zlo" i "jablko". Slovo "zlo" sa v tajnej vede nikdy nepoužíva na nič iné, než na omyl vychádzajúci z ja.

Zlo je teda omyl vychádzajúci z ja, vina je omyl, ktorému podlieha éterické telo v sociálnom živote v spolužití s ľuďmi a pokušenie je to, čo môže postretnúť astrálne telo, pokiaľ je individuálne, osobne chybné.

Omyl éterického- alebo životného tela teda = vina
Omyl astrálneho tela teda = pokušenie
Omyl ja teda = zlo

Zaoberajme sa vzťahom štyroch nižších článkov ľudskej prirodzenosti k prostrediu, k planetárnemu telesnému okoliu. Vidíme, že fyzické telo neustále prijíma fyzickú hmotu ako živnú látku a tým udržuje svoju existenciu. Vidíme, že život životného- alebo éterického tela sa uskutočňuje tým, že človek spolu so svojimi blíznymi udržuje spoločnosť, do ktorej je vrastený. Vidíme, že astrálne telo sa udržuje tým, že nepodlieha pokušeniu, a konečne vidíme, že ja sa udržuje a správne prežíva vtedy, keď nepodlieha tomu, čo sa nazýva zlom.

Teraz si ešte raz predstavte celú túto ľudskú prirodzenosť, nižšiu štvornosť a vyššiu trojnosť pred vašou dušou. Môžete si povedať : v jednotlivom človeku žije božská kvapka a človek sa vyvíja k božskému, k zreteľnému stvárneniu svojej najhlbšej najvnútornejšej prirodzenosti. Ak raz túto najhlbšiu najvnútornejšiu prirodzenosť zreteľne stvárni, potom premenil postupným vývojom svoju vlastnú bytosť v to, čo kresťanstvo nazýva "otec". To, čo skryto spočíva v ľudskej duši, to, čo má ľudstvo na mysli ako veľký cieľ, to je otec na nebesiach. - Ak sa človek chce k tomuto vyvinúť, potom musí mať silu, aby rozvinul svoju vyššiu trojnosť i nižšiu štvornosť do takého bodu, že: - fyzické telo sa správne utvorí, - éterické- alebo životné telo musí žiť s človekom tak, aby sa vyrovnalo s tým, čo v ňom žije ako vina, - astrálne telo sa nesmie pokaziť pokušením a telo ja zlom. Človek musí smerovať cez tri vyššie články k otcovi na nebesiach, cez mená, cez kráľovstvo a cez vôľu. Meno musíme pociťovať tak, , že sa posväcuje.

-Pozri sa na veci okolo Teba. Vo svojej rozmanitosti sú prejavom božstva. Ak hovoríš ich mená, uchopuješ ich ako články božského svetového poriadku. Čo máš rád v svojom okolí, považuje sa za sväté; a v mene, ktoré tomu dávaš, vid' niečo, čo to pretvára na článok božského bytia. Zachovaj to svätým, vrastaj do kráľovstva, ktoré je vyliatím božstva, a vyvíjaj sa k onej vôli, ktorá je Atma, ale súčasne je i článkom božstva.

A teraz si predstavte človeka, ktorý je celkom ponorený do meditácie v tomto zmysle vývoja a tento zmysel, týchto sedem článkov vývoja má zhrnúť v jednej modlitbe. Čo povie?

Aby vyjadril, čo sa má touto modlitbou dosiahnuť, skôr, než vysloví tých sedem prosieb, povie: "Otče náš, ktorý si na nebesiach." Tým sa poukazuje na najhlbší duševný základ ľudskej prirodzenosti, na najvnútornejšiu bytosť človeka, ktorá podľa kresťanskej ezoteriky prináleží duchovnej ríši. Tri prvé prosby sa vzťahujú k trom vyšším článkom ľudskej prirodzenosti, k božskému obsahu človeka: "Posväť sa meno Tvoje, príď kráľovstvo Tvoje, buď vôľa Tvoja - ."

Teraz prechádzame z duchovnej ríše k pozemskej ríši: "Buď vôľa Tvoja, ako v nebi, tak i na zemi."

- Štyri posledné prosby sa vzťahujú ku štyrom nižším článkom ľudskej prirodzenosti.

Čo povieme o fyzickom tele, čím sa udržuje v planetárnom živote? "Chlieb náš každodenný daj nám dnes."

Čo povieme k éterickému- čiže životnému telu? "Odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame svojim vinníkom." - To je vyrovnanie toho, čo sa uskutočňuje zlyhaním éterického- čiže životného tela.

Čo povieme vo vzťahu k astrálnemu telu? "Neuved' nás do pokušenia."

A čo povieme vo vzťahu k ja? "Zbav nás od zlého."

Tak nevidíte v siedmich prosbách Otčenáša nič iné, než výraz toho, ako ľudská duša, keď sa k tomu správne pozdvihne, úpenlivo prosí božskú vôľu o privedenie jednotlivých častí človeka k takému vývoju, aby našiel svoju správnu životnú cestu vesmírom, aby sa všetky časti jeho prirodzenosti správne rozvinuli. Otčenáš je teda modlitbou, ktorou sa človek vo chvíľach, keď je to potrebné, má pozdvihovať ku zmyslu vývoja svojej sedemčlennej prirodzenosti. A sedem prosieb je potom výrazom teozofického videnia ľudskej prirodzenosti a to aj v prípade, že vystupujú v najnaivnejších ľuďoch, ktorí z toho nemôžu nič chápať.

Všetko, čo sa kedy vyskytlo v meditačných formuliach vo veľkých náboženských spoločenstvách pochádza z tajnej vedy. Môžete si zobrať všetky skutočné modlitby a rozobrať ich slovo po slove, nikdy nenájdete, že by to boli iba ľubovoľne pospájané slová. Nie je tomu tak, že by človek skladal k sebe pekné slová vedený temnými pudmi. Nie, modlitebné formuly získali veľkí mudrci z náuky o múdrosti, ktorá sa dnes nazýva teozofiou. Neexistuje žiadna skutočná modlitebná formula, ktorá by sa nezrodila z veľkej múdrosti. A veľký zasvätenec, pôvodca kresťanstva, Kristus Ježiš, v okamihu, keď vyučoval túto modlitbu, mal na mysli sedem článkov ľudskej prirodzenosti a túto sedemčlennú prirodzenosť vo svojej modlitbe zvýraznil.

Podľa toho sú aj všetky prosby usporiadané. Keby neboli takto usporiadané, nemali by žiadnu silu, ktorou po stáročia pôsobia. Iba takto usporiadané mali silu pôsobiť aj v naivných ľuďoch, v ľuďoch, ktorí vôbec nikdy nepochopili zmysel týchto slov.

Objasní sa nám to, ak porovnáme to, čo žije v ľudskej duši s tým, čo sa odohráva v prírode. Zoberte si rastlinu: uchváti vás a vy nemusíte nič vedieť o veľkých univerzálnych zákonoch, ktoré ju stvorili. Rastlina je tu a vy sa môžete na nej povzniesť. Nemohla by vzniknúť, keby do nej nevplynuli pradávne zákony. Naivná myseľ tieto zákony poznať nemusí, ale rastlina, aby vznikla, z nich musí vychádzať. Aby bola modlitba účinnou, nemôže byť ľubovoľne vymyslená, ale musí byť vytvorená z pradávnych zákonov múdrosti, práve tak, ako je z týchto pradávnych zákonov múdrosti stvorená rastlina. Žiadna z modlitieb nemá skutočný význam, či už pre rozumných alebo nerozumných, ak nepochádza zo starobylej múdrosti.

Pre tých ľudí, ktorí sa dlho zaoberali a oduševňovali rastlinami je dnes vhodná doba k tomu, aby mohli byť vedení k múdremu obsahu zákonov. Po dve tisícročia sa ku Kristovi modlilo podobne, ako sa naivní ľudia dívajú na rastlinu. V budúcnosti ľudia hlbokou starobylou múdrosťou, z ktorej táto modlitba vyplynula, spoznajú jej silu. Všetky modlitby a obzvlášť tá ústredná, modlitba stredobodu kresťanského života, Otčenáš, sú výrazom tejto pradávnej múdrosti. A tak, ako sa vo svete prejavuje

svetlo v siedmych farbách a základný tón v siedmych tónoch, tak sa v siedmych rôznych povznášajúcich pocitoch, v siedmych prosbách Otčenáša, ktoré sa vzťahujú k sedemčlennosti ľudskej prirodzenosti, sedmorako prejavuje ľudský život, povznesený ku svojmu bohu. Otčenáš je teda, tak ako stojí pred dušou teozofa, výrazom sedemčlenného človeka.

*)Pod Teozofiou je vždy myslená duchovná veda, založená a od samého začiatku samostatne obhajovaná Rudolfom Steinerom, tak, ako ju predstavil vo svojej knihe „Teozofia“